

ZGODOVINA OŠ KRIŽE

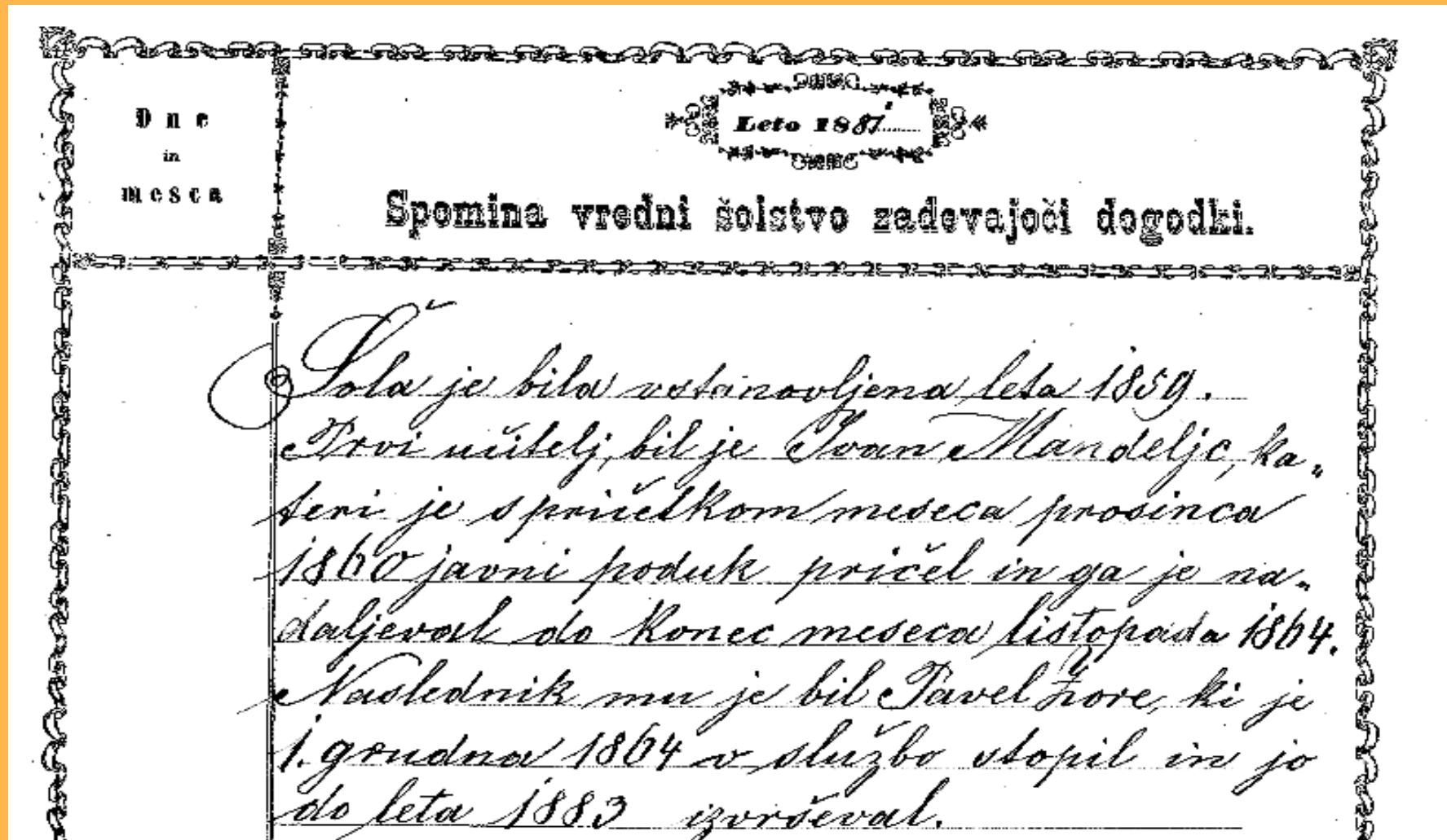

*Učenci zgodovinskega krožka
z mentorico mag. Andrejo Polanšek, 2020*

1. V AVSTRIJSKEM CESARSTVU oz. AVSTRO-OGRSKI (1859-1918)

Šola je bila v Križah ustanovljena leta **1859** v času Avstrijskega cesarstva, pozneje Avstro-Ogrske.

Križe so se včasih imenovale Sveti Križ, v nemščini Heiligenkreuz.

Prva stran šolske kronike OŠ Križe, kjer je zabeležen podatek o ustanovitvi šole (Šolska kronika 1881).

Pouk je najprej potekal v „mežnariji“, ki stoji ob kriški cerkvi. Šola je imela le en razred. Prvi učitelj je bil Ivan Mandeljč. Fotografija stavbe je iz leta 1957 *(osebni arhiv Janeza Kavarja)*.

Stavba, sicer prenovljena, stoji še danes *(foto: Mina Primožič)*.

Ker je „mežnarija“ ob cerkvi postala pretesna, so leta **1900** ob križišču, kjer stranska cesta zavije proti Sebenjam, zgradili novo šolsko poslopje.

Razglednica, poslana 1913 (osebni arhiv Toneta Kavčiča).

Novo šolsko
poslopje
so slovesno
odprli 24. oktobra
1900.

Šola je postala
dvorazredna, leta
1912 pa so dobili
še tretji razred.

*Detajl z razglednice,
poslane 1913 (osebni arhiv
Toneta Kavčiča).*

Najstarejša ohranjena fotografija učencev iz leta 1912 *(osebni arhiv Toneta Kavčiča)*.

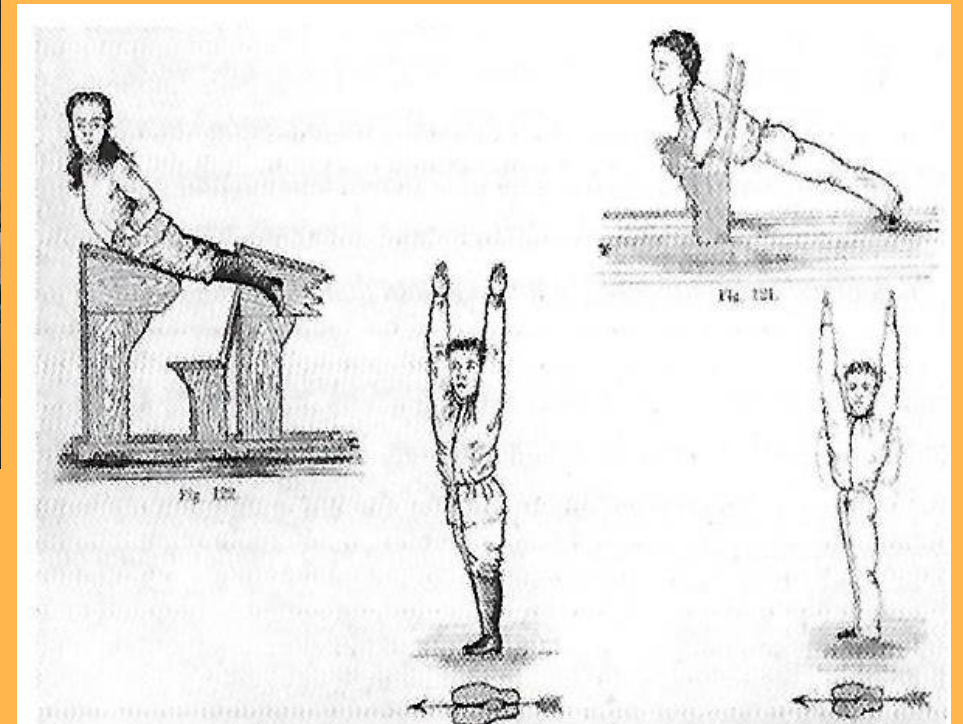
Na fotografiji so učenci 2. razreda z učiteljem in duhovnikom pred šolsko stavbo.

V takratni šoli so se učili branja, pisanja, verouka, maternega jezika, računanja, geometrijskega oblikovanja, naravoslovja, zemljepisa, zgodovine, petja, ročnih del in telovadbe. Šolarji so imeli tudi eno uro kmetijskega pouka na teden.

Šolska učilnica v času Avstro-Ogrske (Slovenski šolski muzej).

Šport ali telesna vzgoja je postala obvezen šolski predmet leta 1869. Na kriški šoli so s poukom telovadbe pričeli 1893. Starši so nad tem tako kot povsod drugod negodovali, češ da otroci pri tem le trgajo obleko.

Primeri telesnih vaj iz priročnika za poučevanje športa iz druge polovice 19. st. (Raziskujem preteklost, str. 173).

2. V ČASU KRALJEVINE JUGOSLAVIJE (1918-1941)

Križe so bile v času med prvo in drugo svetovno vojno svoja občina.

Imele so 378 prebivalcev in 61 hiš.

Tri četrtiline prebivalstva se je ukvarjalo s čevljarstvom, ostali pa so bili kmetje in delavci. Naselje je imelo železniško in avtobusno postajo, gostilne s prenočišči in od leta 1939 celo plavalni bazen (*Krajevni leksikon, str. 240, in spodaj Pristrčen pozdrav, str. 114*).

Vas Križe leta 1929

Na razglednici izstopata cerkev in šolsko poslopje (*osebni arhiv Toneta Kavčiča*).

ŠOLSKI PREDMETI

- VEROUK
- SLOVENSKI JEZIK, ČITANJE IN PISANJE
- SRBOHRVAŠČINA
- RAČUNSTVO
- NAZORNI NAUK IN DOMOZNANSTVO
- PRIRODOPIS
- ZEMLJEPIS
- ZGODOVINA
- RISANJE
- PETJE
- TELOVADBA
- ROČNA DELA

Učenci so prejeli oceno tudi za vedenje in pridnost.

Spričevalo učenca kriške šole iz leta 1931
(osebni arhiv Andreje Polanšek).

- 12 -

Križe razredna osnovna šola v Krišah

Razr. IV, odd., uč. stp. - Obiskuje ta razr. (odd., uč. stp.) -

Šolsko leto 1930./31. Ponavlja -

Izkaz

Takse oproščen na podlagi izjave župnika o šolskem napredku

Križe od 23. 5. 1931. št. 104 v **7.** letu.

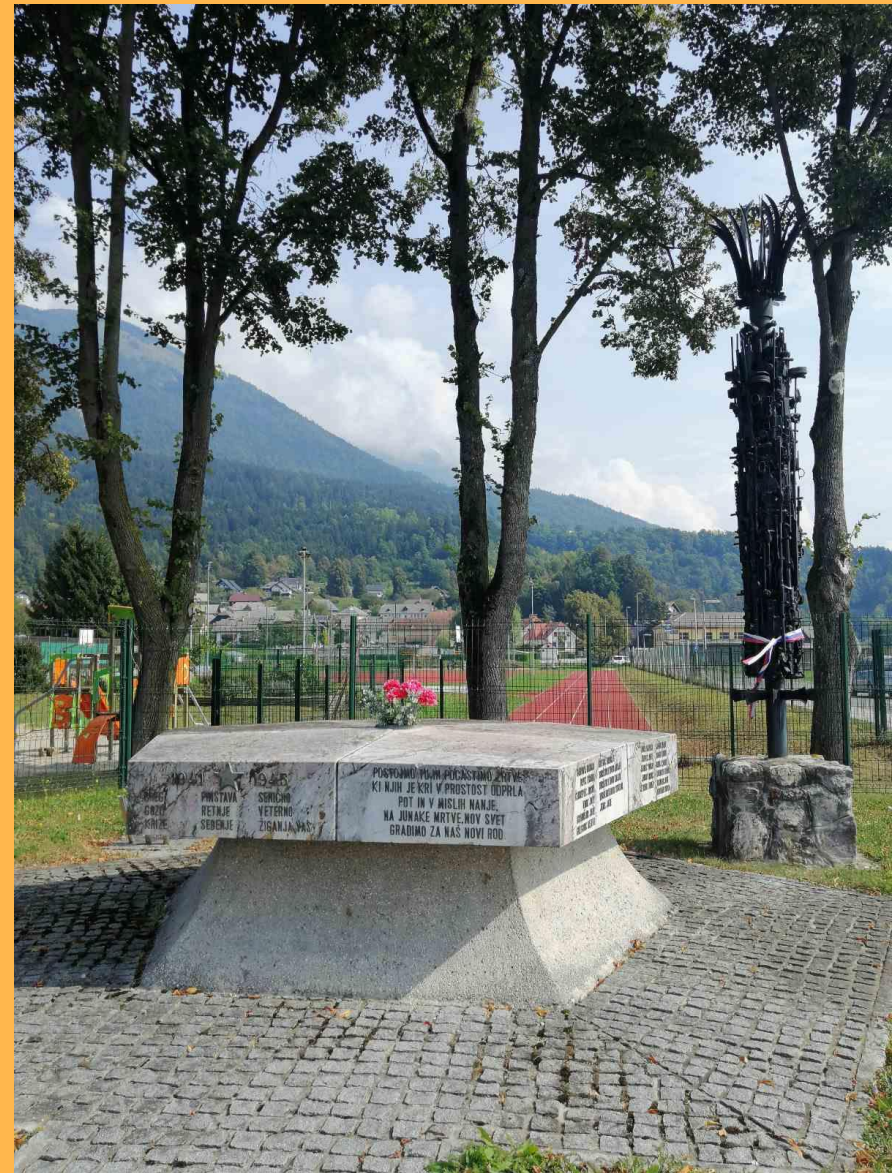
Predmeti	Polletje		Letni uspeh	Podpis staršev, ozir. njih namestnikov
	I. ni	II.		
Vedenje	prav dobro		dobro	I.
Pridnost	-	-		
Verouk	dobro	-		
Čitanje	prav dobro			
Pisanje	prav dobro			
Učni jezik	dobro	-		
Srbohrvaščina	dobro	-		
Računstvo in merstv. oblikosl.	dobro	-		
Nazorni nauk in domoznanstvo	-	-		
Zemljepis in zgodovina	dobro	-		
Prirodopis in prirodoslovje	dobro	-		
Risanje	dobro	-		
Petje	prav dobro			II.
Telovadba	prav dobro			
Deška ročna dela	prav dobro			
Dekliška ročna dela	-	-		
Ne-obvezni predmeti	/	/		
Zunanja oblika pism. izdelkov	-	-		
Število zamujenih šolskih poldni	opravičenih	1	-	Skupno št. vseh zamud
	neopravičenih	-	-	
Datum, kdaj se je izkaz izvršil	1. V. 1931.			

Za prestop v višji razred (oddelek, učno stopnjo) je sposoben.

Ankele Marta,
razredn. učnica,

3. ČAS DRUGE SVETOVNE VOJNE (1941-1945)

- Nemci so šolo zaprli 7. maja 1941. Slovenske učitelje so odpustili in nekatere tudi izgnali.
- Junija 1941 so v Križe prišli nemški učitelji.
- Pouk je potekal samo v nemškem jeziku. Slovenske knjige in učbenike so sežgali.
- Šolska stavba je bila delno poškodovana ob koncu vojne, ko je maja 1945 prišlo do manjšega spopada med umikajočo se nemško vojsko in partizani. Izstrelki so poškodovali zidovje in razbili okenska stekla.

Na čas druge svetovne vojne nas spominja spomenik pred šolo (foto: Naja Rejc).

4. V SOCIALISTIČNI JUGOSLAVIJI

- Leta 1958 je šola postala osemletka.
- Število učencev je naraščalo. Zaradi prostorske stiske so imeli dvoizmenski, nekaj časa celo troizmenski pouk.
- Leta 1959 je šola dobila prizidek.
- Povečano šolsko poslopje so svečano odprli 18. oktobra 1959, ko so proslavili tudi 100-letnico šolstva v Križah.

Šolska stavba je leta 1959 dobila prizidek in novo podobo. Staro šolsko poslopje na križišču proti Sebenjam stoji še danes (*Šolska kronika 1959/60*).

Nekoč je bilo v enem oddelku več učencev kot danes. Leta 1954/55 je bilo v prvem razredu kar 49 učencev in ena učiteljica (*Šolska kronika 1954/55*).

Šolska stavba je ponovno postala pretesna, zato so leta **1971** na mestu nekdanje vojašnice, ki je v Križah delovala od 1947 do 1967, zgradili novo šolsko poslopje. 1971 je šola dobila tudi novo ime: **Osnovna šola Kokrškega odreda Križe** (*Šolska kronika 1971/72*).

Smučarski tečaj v snakovški „Bukovici“ v času zimskih počitnic leta 1965 (arhiv OŠ Križe).

V sedemdesetih in osemdesetih letih 20. stoletja se je v telovadnici igralo veliko rokometu. Fotografija je iz leta 1979/1980 (Šolska kronika 1979/1980).

5. SAMOSTOJNA SLOVENIJA (1991-)

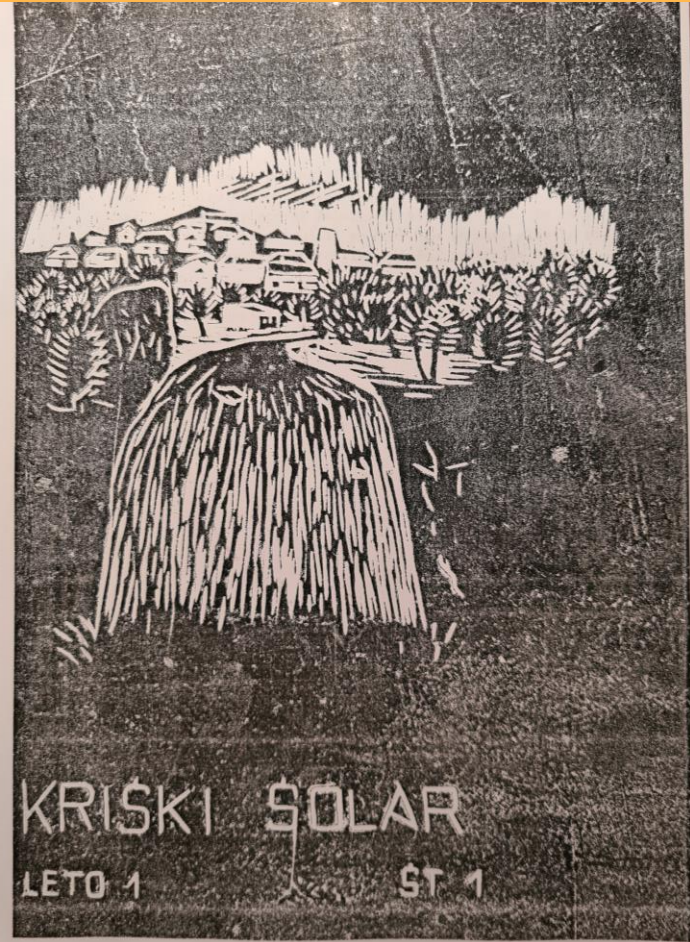
- 1992 se je šola iz OŠ Kokrškega odreda Križe preimenovala v Osnovno šolo Križe.
- 2004 je šola postala devetletna. Otroci so se v šolo začeli vpisovati eno leto prej, s 6. letom leti starosti.
- 2007 je šola dobila svoj logotip in zastavo.
- 2008 je šola dobila učilnico na prostem.
- 2011 je bilo obnovljeno šolsko igrišče.

Logotip šole sestavljata svinčnik kot eden osnovnih šolskih pripomočkov in čebelica kot simbol marljivosti, zaobjeta pa sta v krog, simbol vseživljenjskega učenja.

Na sliki: Ravnateljica Erna Meglič in učenci na svečani predstavitvi šolske zastave leta 2007 (Šolska kronika 2007/2008).

ŠOLSKA GLASILA

Prvi šolski časopis so učenci izdali leta 1962. Imenoval se je **KRIŠKI ŠOLAR** in je izhajal večkrat letno. Izhajal je dve leti

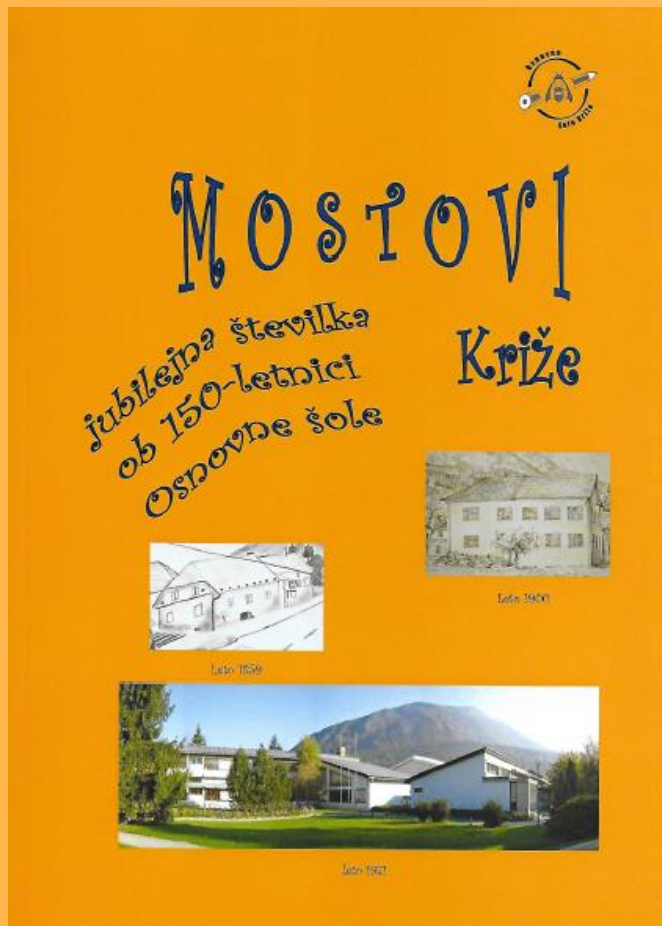
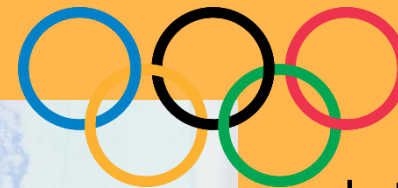
(hrani Knjižnica dr. Toneta Pretnarja Tržič).

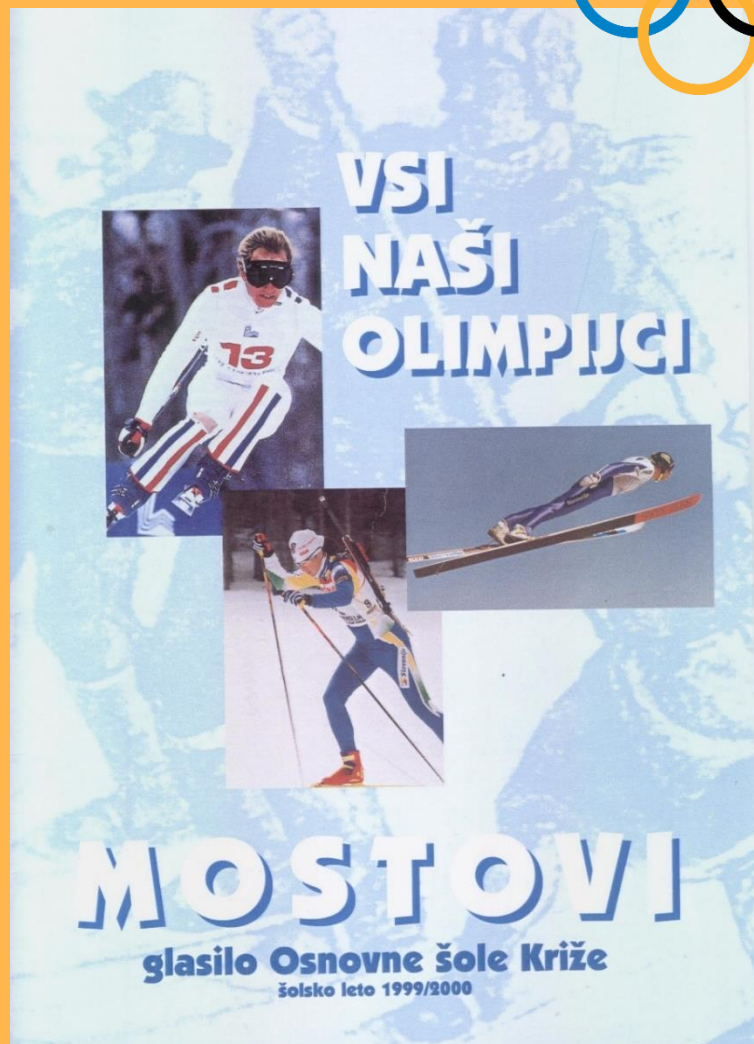
Leta 1975 so začeli izhajati **MOSTOVI**, ki izhajajo še danes (arhiv knjižnice OŠ Križe).

POSEBNE ŠTEVILKE MOSTOV

Jubilejna številka mostov, ki je izšla ob 150-letnici šole leta 2009. V njej je popisana zgodovina šole.

Leta 2000 smo svečano številko Mostov posvetili športnikom, ki so obiskovali našo šolo in so se v času svoje športne kariere udeležili olimpijskih iger. To so bili: alpska smučarja **Janez Zibler** in **Bojan Križaj**, smučarski skakalci **Matjaž Zupan**, **Dejan Jekovec** in **Robi Meglič** ter biatlonka **Andreja Grašič**.

* OŠ Križe je obiskoval tudi dobitnik olimpijskih medalj deskar na snegu Žan Košir.

VIRI IN LITERATURA:

VIRI:

Kriški šolar. Domoznanska zbirka Knjižnice dr. Toneta Pretnarja Tržič.

Mostovi. Arhiv šolskih glasil šolske knjižnice OŠ Križe.

Osebni arhiv Andreje Polanšek.

Osebni arhiv Janeza Kavarja.

Osebni arhiv Toneta Kavčiča.

Slovenski šolski muzej, dostopno na <https://www.visitljubljana.com/sl/poi/slovenski-solski-muzej/>, 13. 6. 2020.

Šolska kronika OŠ Križe: 1889 – 2020. Arhiv OŠ Križe.

LITERATURA:

Krajevni leksikon Dravske banovine. Ljubljana: Zveza za tujski promet za Slovenijo v Ljubljani, 1937.

Kovačič, M., Krese, U., Meglič, A.: Šolske klopi namesto pušk: raziskovalna naloga OŠ Križe. Križe, 2003.

Polanšek, A.: 150 let Osnovne šole Križe. V: Mostovi: jubilejna številka ob 150-letnici OŠ Križe. Križe, 2009.

Prisrčen pozdrav iz Tržiča. Tržič: Zveza kulturnih organizacij Tržič, 2019.

Raziskujem preteklost: učbenik za zgodovino za 8. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus, 2006, str. 173.

Za pomoč pri raziskovanju in iskanju slikovnega gradiva se zahvaljujemo g. Janezu Kavarju, g. Tonetu Kavčiču in dr. Bojanu Knificu iz Tržiškega muzeja.

Križe, oktober 2020.

Učenci zgodovinskega krožka z mentorico mag. Andrejo Polanšek